

Red
PastWomen
2025

GENER

La pràctica de la pesca i el marisqueig, es documenta en els grups paleolítics assentats a prop del mar o dels rius, tant per l'existència d'instruments directament relacionats amb ella, com per les restes del consum de peixos, alguns gravats de peixos i les petxines utilitzades com a ornament personal o pel seu valor proteic. És molt probable que el mètode més utilitzat per a la conservació del peix fos el fumat. Els instruments que es van utilitzar per pescar durant el Magdalenian, la fase final del Paleolític, van ser fonamentalment els arpons, simples o dobles, els hams i possiblement trampes fetes de fibres vegetals com les nanses, documentades fa 9.000 anys al nord d'Europa i que encara avui segueixen sent utilitzades en la pesca tradicional de la Mediterrània.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

1984. Publicació de Archaeology and the Study of Gender de Margaret Conkey et Janet Spector

© Il·lustrat per Andrés Marín Jarque. Cortesia del Projecte Pastwomen

FEBRER

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

*Dia Mundial contra la
Mutilació Genital
Femenina*

*Dia Internacional de la
Dona i la Nena a la
Ciència*

*Dia Europeu de la
Igualtat Salarial*

Els cereals han estat el recurs alimentari més per a la majoria dels grups humans al llarg de la història. Durant mil·lennis, el seu consum en forma de farina ha estat possible gràcies a l'ús de molins formats per una pedra base i una mà de molí per processar el gra mitjançant un moviment de vaivé. Aquest tipus de molta és una feina extenuant: en una hora s'obtenen 0,8 kg de farina i, per a un grup de sis persones, es requeririen dues o tres hores diàries. Estudis sobre les poblacions prehistòriques mostren una incidència més gran d'artrosi en dones en àrees com columna, mans, malucs, genolls i peus, a causa de l'esforç repetitiu associat a aquesta activitat. Edat del Coure 3200-2200 aC.

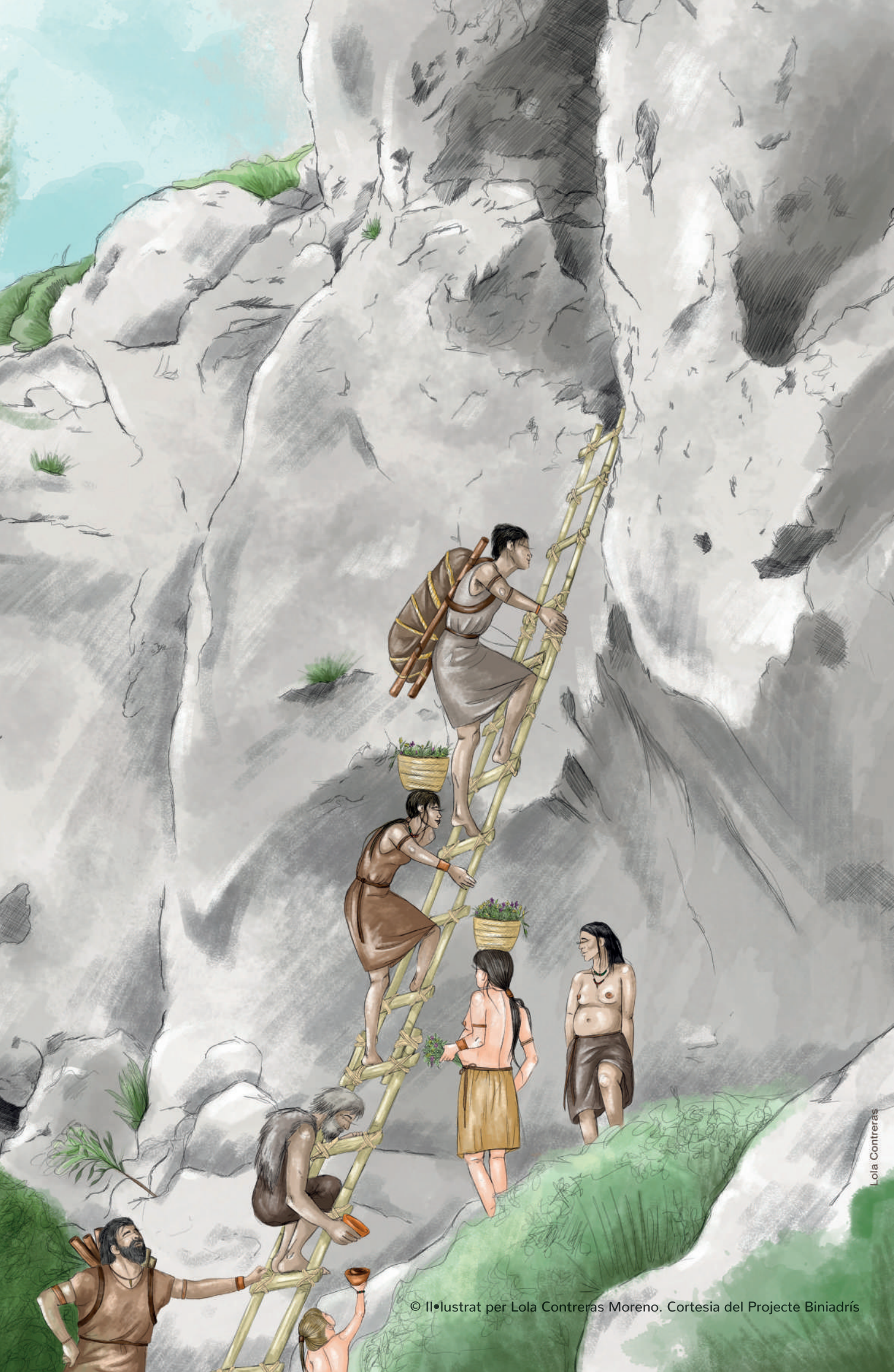
© Il·lustrat per Érika Meijide Jansen. Cortesia del grup de recerca ARSMAYA de la Universitat de València.

MARÇ

Recreació ideal d'una terrisseria ibera de la ciutat d'Edeta (Tossal de Sant Miquel de Lliria, València). Entre els segles III-II aC, es van produir vasos amb decoracions figurades úniques acompanyats, en alguns casos, per textos escrits, alguns dels quals s'han identificat com a noms de les persones que els van encarregar. Proposem donar visibilitat al paper femení en la producció artesanal dels atuells, mostrant una dona gran que gestiona el taller amb una dona que decora el famós “kalathos de la dansa” i una dama que l'encarrega. El taller és un espai d'aprenentatge de l'artesanía ibera on nenes i nens de diferents edats preparen els pigments, aprenen a escriure o modelar.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
					1	2
3	4	5	6	7	8 Dia Internacional de les Dones	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24 31	25	26	27	28	29	30

2003. 1er Curs d'Arqueologia i Gènere. Universidad de Granada

ABRIL

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Dia Internacional contra
l'Esclavatge Infantil

La cova de Biniadrís (Alaior, Menorca) és una cova funerària on es van succeir nombrosos enterraments col·lectius. L'accés a la cova és molt complicat. S'hi accedia amb una escala de fusta i cordes, i els cossos morts s'hi traslladaven embolicats en una mortalla. Dins l'espai funerari estava tot perfectament organitzat. A l'interior van tenir lloc diversos rituals, entre els quals destaca la tintura dels cabells. La cova va estar en ús durant més de 700 anys, durant el Bronze Final i l'Edat del Ferro (c. 1200-500 aC).

© Il·lustrat per ^aRU-MOR. Cortesia del Projecte RitualPaths

MAIG

Als segles IV-III aC, el santuari de la Cova de la Lobera (Castellar, Jaén) era un gran centre de culte al qual es peregrinava en dates concretes del calendari ritual des de diferents indrets del territori de Càstulo. Després de diverses jornades de viatge, l'arribada al santuari havia d'incorporar una càrrega emocional enorme, sobretot en el cas de les primeres vegades. En aproximar-se des de la vall, la majestuositat del paisatge esquitxat de forats i coves de les que brollaven fonts d'aigües sagrades causaria una forta impressió. La mirada irremeiablement es dirigeix a les altures, tal com deixen palès els exvots en bronze trobats al santuari, donant-nos pistes sobre aspectes de percepció i connexió sensorial amb aquest particular paisatge ritual.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
			1	2	3	4
5 Dia Internacional de la Llevadora	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17 Dia Internacional contra la Homofòbia, la Transfòbia i la Bifòbia	18
19	20	21	22	23	24 1949. Publicació d'El segon sexe de Simone de Beauvoir	25
26	27	28	29	30	31	

© Il·lustrat per María D. Guerrero Perales. Cortesia del Projecte Arqueològic La Puntilla, Orcona, Nasca, Ica, Perú

JUNY

A l'arqueologia, els estudis sobre indumentària van de la mà de l'antropologia. A la necròpolis de Wari Kayan (Pisco, Ica, Perú), lloc d'enterrament en ús durant més de cinc-cents anys des del segle III aC, coneixem a través de l'estudi de les marques òssies que les dones que van habitar la regió de la costa sud de Perú es van dedicar a tasques relacionades amb la producció tèxtil i l'horticultura, unides a altres treballs fonamentals per a la continuïtat de la vida social, com són el part i la càrrega de criatures, i amb el manteniment. Probablement s'empraven peces per portar criatures, com és el cas de la *lliklla*, d'ús molt comú per part de les dones a l'àrea andina encara actualment. Es tracta d'un gran drap per embolicar a nens i nenes, i portar-les a l'esquena, permetent deixar lliures els braços per fer treballs manuals. Les marques d'ús ens poden indicar per a què s'utilitzaven cadascuna de les peces, sempre que ens fem les preguntes adequades.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23 30	24	25	26	27	28	29

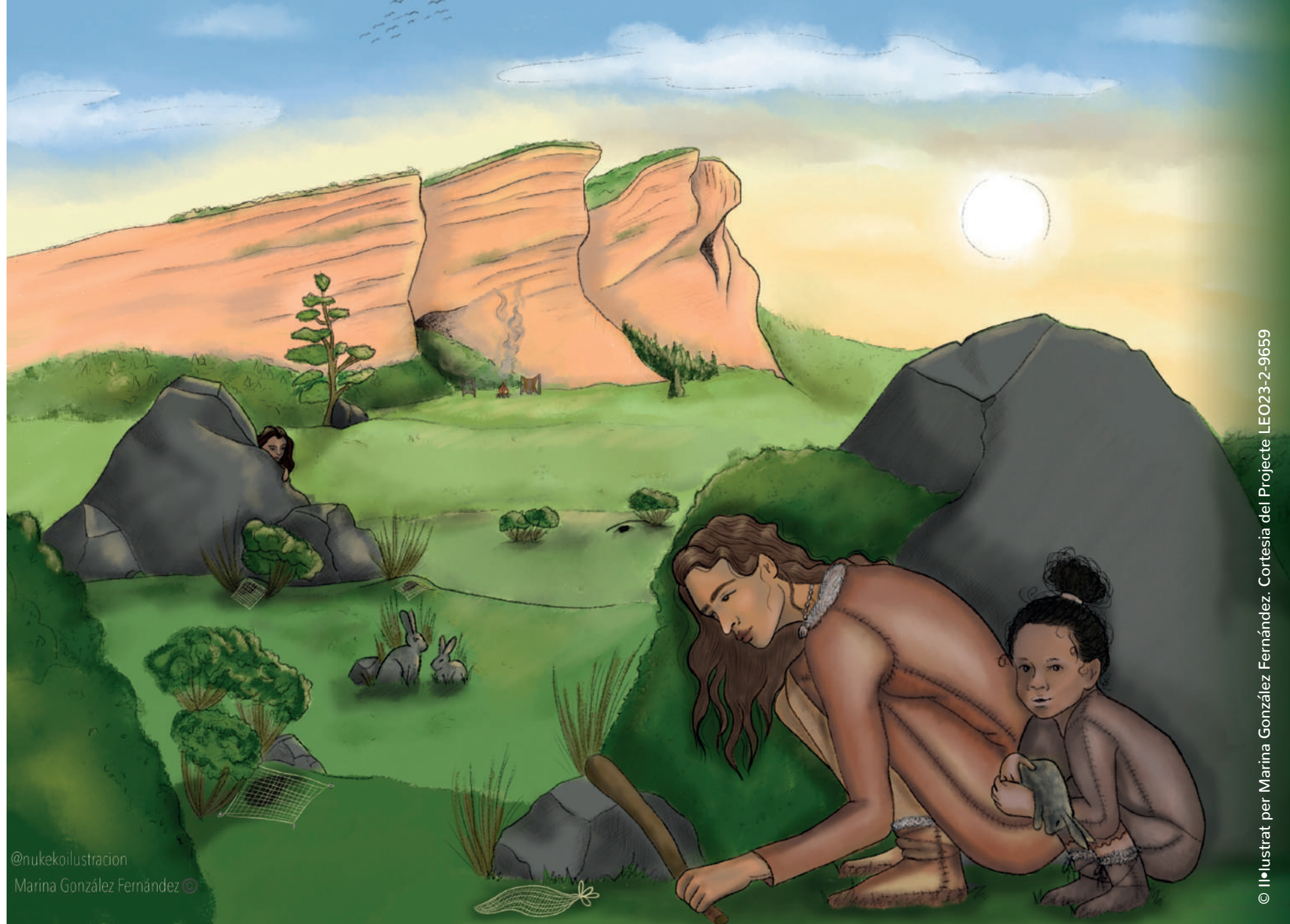

© Il·lustrat per Idoia de Luxan. Cortesia del Grup d'Estudis d'Arqueoloxía, Antigüidade i Territori (GEAAT). Universidade de Vigo

JULIOL

La principal funció de les ciutadanes ateneses era la reproducció de ciutadans legítims que poguessin continuar mantenint el sistema polític i econòmic de la polis. La legitimitat de la descendència la concedia el matrimoni, un pacte concertat entre homes, el tutor de la núvia i el futur marit. La cerimònia que segellava aquest acord solia celebrar-se al mes denominat Gamelion, durant les Teogàmies dedicades a Hera, divinitat olímpica garant de la unió matrimonial i durava tres dies en què totes les activitats estaven definides i ritualitzades. Prèviament la núvia es purificava i preparava per a la trobada. La festa començava amb un sacrifici i continuava amb un banquet. A continuació, els nuvis es traslladaven a la nit en processó de casa de la núvia a la dels pares del marit, on anaven a residir i criar els seus descendents.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	Día Internacional de las Dones Negres y Afro descendents		

AGOST

El conill era una presa destacada a la dieta dels grups humans del Paleolític Superior de la zona mediterrània de la península ibèrica, ja que és abundant i proporciona carn i medul·la per al consum alimentari, i pells per a la fabricació de vestit. Estudis etnogràfics a Amèrica del Nord i Àfrica mostren una caça en grup, en la qual dones, nens i nenes hi participaven activament. S'utilitzarien xarxes, trampes i pals llancívols per capturar els conills. Aquesta il·lustració qüestiona la imatge tradicional de l'home caçador i crida l'atenció sobre la integració de la figura femenina a les activitats de subsistència.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
				1	2	3
				Semana Mundial da Lactación Materna		
4	5	6	7	8	9	10
				Dia Internacional de l'Orgasme Femení		
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31
						Día Internacional da Obstetricia e do Embarazo

© Il·lustrat per Hefesna . Cortesia grup Evoadapta , Universitat de Cantàbria

SETEMBRE

A la cova de El Mirón (Cantàbria) es va enterrar fa 18.700 anys una dona adulta de 35-40 anys, robusta, relativament alta i sana, darrere d'un gran bloc petri amb gravats que simulen signes femenins. Va viure en el període fred del Dryas antic, on ella i el seu grup van subsistir amb la caça de cèrvids, pesca de salmons i recol·lecció de plantes. A la il·lustració es recrea el moment de la deposició del cos, en posició fetal i intensament tenyit d'ocre, l'única "ofrena" detectable als nostres dies. Es pensa que el seu grup va tornar a la tomba temps després i van banyar d'ocre alguns ossos i van eliminar-ne d'altres (ells, o un carnívor) com el crani i alguns ossos llargs. Per aquesta raó, actualment, se la coneix com la "Dama Roja" d'El Mirón.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
1	2	3	4	5 Dia Internacional de la Dona Indígena	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22 Dia Internacional contra l'Explotació Tràfic Sexual i de Persones	23	24	25	26	27	28
29	30					

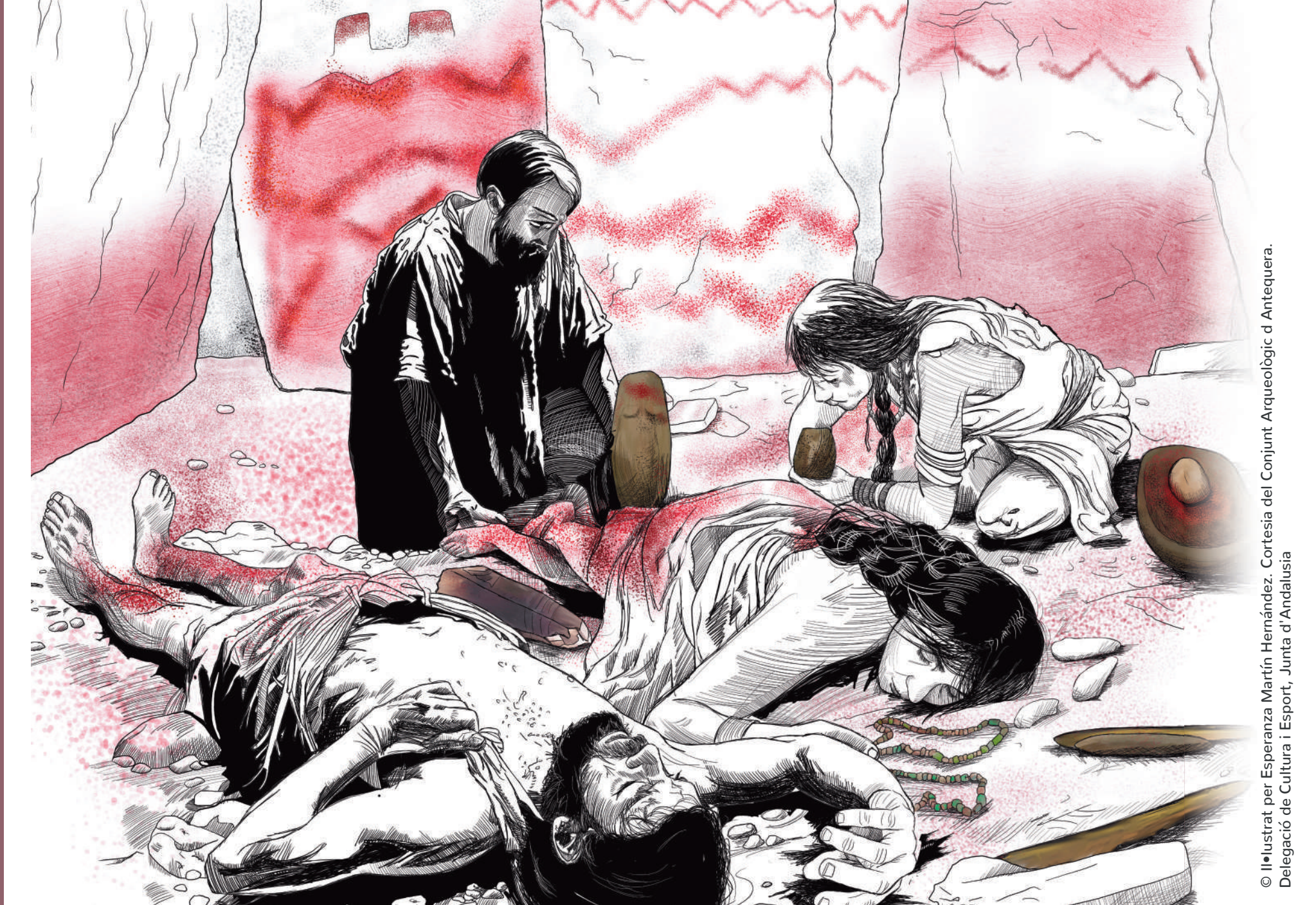

© Il·lustrat per Sandra Márquez Sánchez. Cortesia del Museu Ibero. Delegació de Cultura i Esport, Junta d'Andalusia

OCTUBRE

Fa 2500 anys, a l'oppidum de Puente Tablas (Jaén), la vida girava al voltant de les activitats que veiem a la imatge. Les dinàmiques quotidianes incorporen la comunitat en diverses tasques essencials, i destaquen totes les tecnologies relacionades amb la subsistència i la cura. Les dones, sens dubte, van tenir un paper protagonista en aquestes activitats, com a base fonamental per consolidar el sistema econòmic i productiu, l'enfortiment de vincles grupals i la transmissió de coneixements i habilitats. Els nens i nenes aprenien jugant i ajudant a les persones adultes, cosa que mostra la importància del joc en l'aprenentatge i en la socialització.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
		1 Dia Internacional de la Gent Grand	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11 Dia Internacional de las Nenes	12
13 Dia Internacional de les Escritores	14	15 Dia Internacional de les Dones Rurals	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

© Il·lustrat per Esperanza Martín Hernández. Cortesia del Conjunt Arqueològic d'Antequera. Delegació de Cultura i Esport, Junta d'Andalusia

NOVEMBRE

Els grans megàlits apareixen al voltant del 3900-3800 aC. Un dels millors exemples és el dolmen d'Alberite (Villamartín, Cadis). Es tracta d'una construcció que destaca per les seves dimensions colossals (23 metres de longitud, i entre 2 i 4 metres d'amplada) i la decoració dels seus ortòstats interiors. En aquesta sepultura van ser inhumades dues persones, un home i una dona, al costat d'un ric aixovar compost, entre altres objectes, per collarets de variscita, eines polides i un excepcional monocristall de quars. En aquesta il·lustració s'ha intentat recrear com va poder ser part del ritual d'enterrament i dipòsit de les ofrenes dins d'un dolmen del tipus d'Alberite, prenent com a referència les troballes associades a aquest megàlit gadità.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
					1	2
					1979 Primeres jornades sobre dones en l'arqueologia a Noruega: Were they all men?	
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
		1992. 1ª Sesión sobre Arqueología y Mujeres en España en la Reunión de Arqueología Teórica. Santiago de Compostela				
17	18	19	20	21	22	23
			Dia Universal de la Infància			
24	25	26	27	28	29	30
	Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència contra les Dones					

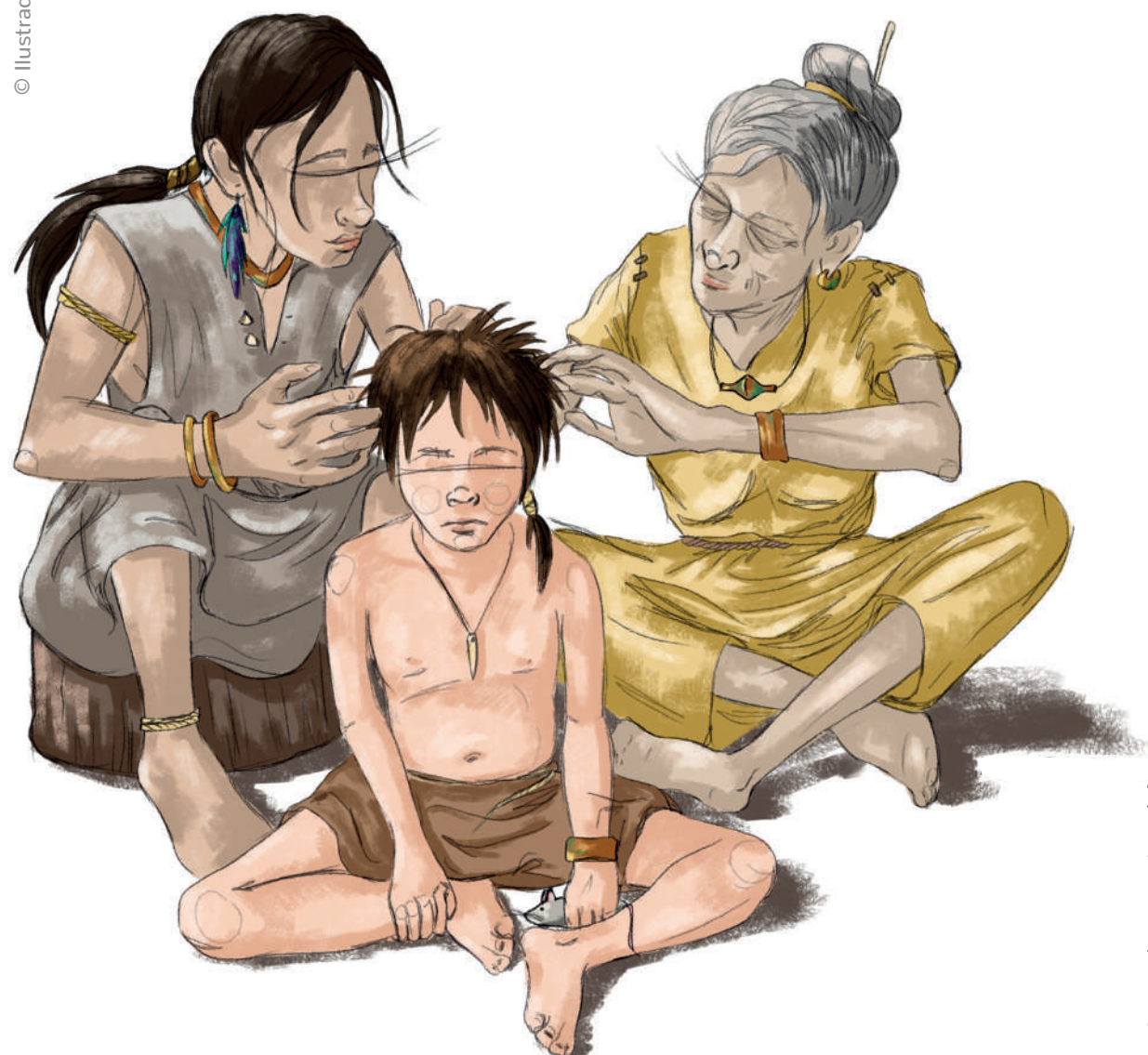
© Il·lustrat per Katia Calmet Valle. Cortesia del Projecte Pastwomen

DESEMBRE

Tradicionalment, la ceràmica a mà ha estat considerada una tecnologia simple, domèstica i poc rellevant desenvolupada per les dones. Tot i això, l'estudi tecnològic de les ceràmiques ha permès demostrar que es tracta d'un procés productiu molt llarg i complex, que requereix molts coneixements i experiència. Aquest és el cas del jaciment del Neolític Antic de la Cova del Tabac (Camarasa, Lleida), 5000 aC. on s'han pogut recuperar una sèrie d'estris utilitzats per a la producció d'una ceràmica molt sofisticada. Els acabats i les elaborades decoracions demostren la presència de tradicions terrisseres consolidades que haurien format part de la identitat del grup. Aquestes tradicions haurien estat transmeses de generació a generació mitjançant l'aprenentatge de les persones més experimentades de la comunitat.

Dilluns	Dimarts	Dimecres	Dijous	Divendres	Dissabte	Diumenge
1	2	3	4	5	6 Reconeixement del Vot femení a l'estat Espanyol 1931	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18 1979. Convenció sobre l'Eliminació de totes les formes de Discriminació contra les Dones	19	20 1952. Convenció sobre els Drets Polítics de les Dones	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

2026

Il·lustracions: Andrés Marín Jarque, Érika Meijide Jansen, Lola Contreras Moreno, ^aRU-MOR, María D. Guerrero Perales, Idoia de Luxan, Marina González Fernández, María Dolores Mesa (Hefesna), Esperanza Martín Hernández, Sandra Márquez Sánchez y Katia Calmet Valle.

Textos: 1. Begoña Soler Mayor, 2. Marga Sánchez Romero, 3. Mireia López Bertran 4. Marta Díaz-Zorita Bonilla, 5. Carmen Rueda Galán, Ana B. Herranz Sánchez y Carmen Rísquez Cuenca, 6. María D. Guerrero Perales, 7. Susana Rebores Morillo y Marina Picazo Gurina, 8. Cristina Real Margalef, 9. María Dolores Mesa (Hefesna), 10. Beatriz Sánchez Justicia y Concepción Choclán Sabina, 11. Eduardo Vijande Vila, Serafín Becerra Martín y Juan Jesús Cantillo Duarte y 12. Cèlia Rodríguez Pérez.

GENER	FEBRER	MARÇ	ABRIL
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30
MAIG	JUNY	JULIOL	AGOST
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31
SETEMBRE	OCTUBRE	NOVEMBRE	DESEMBRE
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Agraïments: 1 i 2. Xarxa Pastwomen. 3. Grup de recerca ARSMAYA de la Universitat de València. 4. Projecte Biniadrís (Universitat de Tübingen i Universitat de Granada). 5. Projecte RitualPaths (Institut Universitari de Recerca en Arqueologia Ibèrica de la Universitat de Jaén). 6. Projecte Arqueològic La Puntilla, Orcona, Nasca, Ica, Perú (Comunitats de la Costa Sud del Perú, 1400 cal ANE-1425 cal DNE). 7. Grup d'Estudis d'Arqueologia, Antigüedat i Territori (GEAT). Universidade de Vigo. 8. Cortesia del Projecte LEO23-2-9659, Fundació BBVA i Projecte CIGE Generalitat Valenciana, 9. Grup Eoadapta, Universitat de Cantàbria. 10. Exposició temporal "L'Oppidum. La ciutat fortificada ibèrica". Museu Ibero de Jaén. Delegació de Cultura i Esport, Junta d'Andalusia. 11. Exposició "El Megalitisme a les terres de Cadis" del Conjunt Arqueològic dels Dòlmens d'Antequera i Universitat de Cadiz. 12. Xarxa Pastwomen. 13. Projecte Biniadrís (Universitat de Tübingen i Universitat de Granada).

www.pastwomen.net

L'elaboració d'aquest calendari s'emmarca a la xarxa temàtica d'arqueologia i història material de les dones i del gènere: investigació, mediació i comunicació (RED2022-134482-T)- Ministeri de Ciència i Innovació

Traduccions: Paloma González Marcén.

Finançat per: Institut Universitari de Recerca en Arqueologia Ibèrica de la Universitat de Jaén.

Universidad
de Jaén

